

Nordul lui Ilea

HODÎȘ - UNIFICATORUL

Dalta, săcurea și drujba, nepoate, asta-i meseria, care n-a mai hi, când n-om mai hi nici noi pă pământ, c-om mere într-un loc mai bun, mai drept; ori poate c-a mai hi, că-n Birsana is două echipe care muncesc cu dalta, cu săcurea și cu drujba, și înalță biserici din lemn, da'-n Ieud is numa' ieu, și de te uiți cum fac, cum meșteresc, pare ușor, aș pute și fără drujbă, numa' cu săcurea, da' dacă tăt o am de ce să n-o folosesc, nu? moșu-meu, Hodîș bătrînu', ceta de muncea cu Marele Herenta, de făcèu biserici pentru tătă suflarea din Germania pînă-n Statele Unite ori din Brazilia pînă-n Insulele Baleare, că erau tare cunoscuți și chemați să le facă. Da' Hodîș zîcè: „Herenta, aci om face-o, că din lemn de-a nost' trebe făcută, om întinde-o și-om avè o biserică culcată la pământ, ieu oi scrie pă fiecare grindă ori scîndură ordinea ei și tu ti-i duce cu iè și-i pune-o în picioare acolo, că trebe să aibă și ăia biserică așè ca la noi, cu lemn crescut în pământu' ăsta”.

Și așè făcèu. Moșu' l-o-nvâțat pă Herenta și Herenta m-o avut de ucenic și de aici încolo îi gata, că ieu nu mai am pă nimeni. Nu stă nici un tînăr la-nvâțat. Vrei să iei cîte unu' să-i pui în mînă meseria să poată trăi bine aci, da' el nu și nu, că mere de șofer la Londra, de culegător de porodici pîn' Germania. C-așè-i lumea azi de stricat! La noi îi rușine să lucrî pă bani buni, da' la alții să meri de slugă îi mai primit!

Ieu am rămas sîngur cuc, din Birsana n-am adus oameni, că-s organizați în echipe, așè că aduc feciori de hămălit, îi plătesc bine și-i folosăsc pe unde-i de ridicat bisericile pă picioarele lor. Pîn'-atunci, cum zîcèm, le lasă-ntinse pă pământ. C-așè-i obiceiul.

Cînd pui lemnele astea laolaltă, ai biserică, nu-i voie să bați cuie din fier, le fac din lemn, c-așè ajunge vie, biserică vie nu ca aia din beton acoperită cu Lindab ori cu alte țigle, onduline. Și-aia-i bună, nu-i vorbă, că-i Domnu' în iè, da' nu-i ca astea de lemn care-i plac și Maicii Preciste și lui Iisus, că-s pretinoase, cu răcoare bună și nu cu ger ca-n betoane, nepoate!

Da' astea tâte le știu numa' ieu, alții nu m-ascultă, că n-au nici urechi și nici vreme pîntru așè ceva.

Uită-te numa', nepoate, la asta, la lemnele împrăștiate aci, cum să uscă de fain, așè-i că de te uiți la ele tu nu vezi biserică? află că ieu o văd, mă uit și-o văd. Aiasta am făcut-o pîntru șesu' Mănăstirii de la noi din Ieud, am gătat-o astă toamnă, și-ar hi a douăzeci și șasea ieșită din mîna mè. Mai am și-alte zăce restaurate, de cînd is, că de cînd am început a umbla tăt cu lemnu'-am fost, și cu țigara-n gură.

„La meseria asta, măi Hodîș mic”, zîcè Herenta, „numa' cu furat-o mere, nu te-nvață nime nimic! Așè am furat-o ieu de la tătă-tu și așè îi fura-o tu de la mine”. Și hăpt așè am făcut. Știu construi: sanie, loitre, greble, că astea le-am ucenicit în primele șase luni pînă cînd am văzut că prind a avè o altă gîndire, că mă-nțeleg altfel cu lemnu'. Apoi am rădicat o colesnă, Herenta o zîs: „Hodîș, fă și-un coteț, apoi un grăjdău și-o căsucă”. Așè m-am rădicat cîtelin în meseria asta pînă am lucrat la prima mè biserică, o fo' una greco-catolică, în Vișeu.

În Baia-Mare am stat tri ai la un patron în lemn, tăți de-acolo erau neamuri de-a ăluia și nu m-am putut înțălege cu șmecheria din ei. „Nu te-ascultăm, Hodîș, că sîntem de-a patronului”, așè-mi zîcèu. M-am dus hăt departe, apoi m-am întors în Ieud și-am prins a munci sîngur și am luat ajutoare ieudeni plătiți pă cîte două săptămîni. Cea mai dragă biserică mi-i asta care-i amu' gata să să rădice de la pământ, că-i pîntru ai mei, făcută cu feciorii noști. N-am lucrat cu proiect, așa m-am învățat ieu.

Cînd am făcut-o pă aia de la Vișeu, am zîs cătră popa: „Părinte, poate c-ar trebui un miez de proiect”. „Lasă, Hodîș, că-ți aduc ieu pînă mîine proiectu'”, mi-o zîs popa. Pă cînd l-o adus, adică pă alaltămîini a lu' alaltămîini, biserică o fo' gata rădicată, că s-o putut înalța din iè rugile popii. „Părinte, pune-ți proiectu' ăsta pă un raft din colesnă, la păstrare, pîntru altă dată”, i-am zîs ieu, și-am rîs, și-o rîs și popa și mi-o zîs: „Bine, măi Hodîș, că m-ai pus să umblu după iel și n-o fo' de nici o haznă”.

Măi nepoate, mai vin și alții ca tine p-aci săntrebe. Le zîc ce și cum. Și parcă le place. Și uite că apoi să duc în găzdluitu' lor. Nu știu dacă pricep oarice. Da'-ți zîc și țîie ca la ceilalți, proiect totuși trebe, că-l ai în minte ori pă hîrtie. Numa' la restaurări îi altceva. Îi cum ai repara ceva deja viu, făcut de mîna altuia, numa' ai vindeca biserică. Ai înțăles?

M-am tăt uitat la tinerii ăști care vin să ucenicească. Nu pricep, n-au vreme să asculte, lucră două săptămîni, trag fugi-fuguțe pîn' Germania, cîștigă ceva bani, vin să-i cheltuie și iar o ieu de la capăt. N-au nici o stare. Văd bine că de meșteșugu' ăsta nu se mai ține nime. Aci am avut multă vreme echipe de meșteri în lemn. De drag să lăsau conduși de Herenta. Pă unii și ieu i-am condus cîțiva ai. Apoi s-o stricat rău treaba, că ăștia tineri s-o stricat. Amu' am ajuns să mă coordonez sîngur, cam asta-i.

De cîte ori meșterii lu' Herenta zîcèu că iei s-or duce hăt departe, că-i trimit mămucile lor să cîștîge averi, Herenta îi asculta și le zîcè cam așè: „Măi, măi, flăcău: ca și banii ăi de-argint să-nnebunești fără rînd, ca și banii ăi de-aramă să-nnebunești fără samă, c-așè vrè a ta mamă”.

Meșterii îl ascultau și să nu mai ducèu. La munca lemnului rămînèu.

Așè grăiesc și ieu către tinerii de azi, care și iei tăt zîc că pleacă. Gîndești că mă ascultă atenți, da' n-aud, și-și fac bagajele, și rîd și să tăt duc să să-mbogătească.

Da' nu s-a pierde tradiția asta cît oi mai trăi. N-oi lăsa-o ieu, așè cum n-o lăsat-o Herenta, și cînd n-o mai fo' iel am apărut ieu, și cînd n-oi mai fi ieu, că am șaptezeci și unu de ai, o veni altu'. Că ăla de Sus are nevoie de biserică de lemn și nu poate lăsa să nu mai hie meșteri. Ascultă ce-ți zîc, nepoate! Îi mai vini p-aci și sigur altu'-n locul mieu țî-a spune tăt ce-ți zîc ieu și tu îi și tăt, că m-ai apucat în viață și m-ai ascultat, că văd că tu știi a asculta și-a și auzi tăt ce zîc.

Tradiția asta a hi iară la modă, îi vidè tu. Iară ș-or face oamenii porți din lemn. Unii chiar casă de lemn în loc de beton. Numa' un fecior de-a mieu, care-o ieșit greșit, nepoate, că-i ultimul din cei nouă, și sigur o fo' uzat materialu' din care l-am făcut, o venit că iel își face casă din bolțari. „Du-te, mă, să nu te văd și să nu te pot auzi”, i-am zîs. „Da' să știu c-am luat și tablă Lindab, tată.” „Și ce dac-ai luat, să pleci iute din livada asta.” Așè i-am zîs, măi nepoate. Da' o vinit iară, o adus și-un proiect. Amu' o vrut-o din lemn, casa. Așè că l-am primit, m-am uitat și i-am zîs: „Lasă, măi Vasii, proiectu-ți și hai să merem să ne-apucăm de treabă”. Iară o vinit cu alt miezuc de proiect. „Batăr la acoperiș, tată”, o zîs. „Nici o grijă, Vasii, și la acoperiș mere fără.” Și i-am făcut-o așè de faină că amu' tăt vin oamenii și zîc: „Hodîș, vrem casă ca a lui Vasii”. De mai am vreme le-oi face, da' cît is încă is biserici de-ntins la pământ, nu pot, așè că-i chem peste un an ori peste doi și le-oi face și lor!

Cînd o gat pă asta și-i rădicată, fac alta pîntru Franța, apoi una pîntru Mitropolia Europei Centrale și Meridiane. Acasă încep biserică și-n țările alea unde-o duc o și rădic, plus plata cu transportu', bunînțeles.

Mai am una pă care-am rădicat-o în Suedia în două luni jumate, că l-am depășit pă Herenta care-o rădicat una la fel în Brazilia, da' numa'-n tri luni. Am amu' una de rădicat în Spania, nepoate, de care tare rău mă tem. Io-s un om aspru, da' amu' am ajuns să am spaime. Spaniolu' ăla, care-i popă-n țara lui, și-o găsît și cumpărat din Săcel o casă veche de lemn, și -poi o vinit la mine, și-o zîs să-i fac din casa aia biserică. Adică s-o recondiționez cum ar veni, să mai adaug cam o sută de cubice de lemn și s-o fac. Cum a hi, nu știu, și de-aicea mi să trag spaimele. Da' m-am încurajat sîngur, mi-am zîs că-ntr-o lună jumate oi da-o gata. Mai mult nu stau cu iè, m-o muncit mult la devlă, cum să faci biserică sfîntă dintr-o casă păcătoasă? Am vorbit cu Iustinian, episcopu' nost' bătrîn, și-o zîs așè cătră mine: „Te muncești pre' mult înlontru' tău, Hodîș, ca să scapi trebuie s-o faci o dată”. Aci am ajuns cu gîndirea și cred c-oi face-o iute.

Ț-oi mai zîc, nepoate, cum am lucrat biserici din lemn pă plan local da' pîntru alte locuri. Pe lîngă Vasii am mai avut patru feciori, pă care i-

am făcut popi. Atuncea Episcopu' de Oradea, unu' Coman, i-o înfiat, nu cu acte, ci așè ca pe niște creștini-teologi, că așè era atunci dacă-nvâțai de popă, trebuie să te ieie o episcopie. Pă prunci i-o luat Episcopia Oradiei, c-așè iera atunci la comuniști, pă rînd i-o luat, la care cum i-o vinit sorocu'. Și episcopu' Coman s-o ocupat. Cum să elibera un loc de popă, îl și trimite pe-un prunc de-a lui Hodîș. Așè o ajuns unu' la Căcica, unde-am și făcut pîntru iel o biserică din lemn, altu' s-o nimerit în Crăciunești și i-am făcut altă biserică din lemn, da' ceilalți doi s-o dus hăt în America de popi, trimiși tăt de Episcopu' Oradiei. Așè că m-am dus și ieu păste ocean cu alte două biserici din lemn. Am stat doi ani pe-acolo. C-am studiat și credința oamenilor din țara aia, și le-am făcut din lemnu' lor american la feciorii mei și case parohiale. Întîi vinèu la biserică patruzeci-cincizeci, într-un loc de închiriat. Cînd s-o gătat rădicatu' bisericilor, o apărut sute și sute de credincioși la slujbă. În fiecare dimineață vinèu, să rugau, plecau la trebile lor. Duminica nu puteai arunca un ac în biserică, era plin și p-afară, atîția vinèu. Că-s vii și primitoare bisericile astea, nepoate. Așa să știu tu.

Apoi, la cele patru fete ale nevestii și-ale mele, le-am făcut alte patru biserici din lemn, că s-o măritat cu patru popi. Una la Bălcăuți pă Siret, alta la Bistra, alta la Lunca, și ultima la Remeți.

Am opt biserici făcute și rădicate pă plan intern, nepoate. Adică o ieșit din mine patru popi și patru preotese, plus Vasii, care-i cum îi și gata.

Și încă oarice țî-oi mai zîc: am văzut și-am auzit la televizor, că am unu' cu ecran mare cît păretele din casă, că Papa de la Vatican vrè să unifice bisericile creștine și tare bine ar face. Și m-am bucurat. Și m-am gîndit că pîntru ce vrè să facă Papa, merită iel o biserică din lemn făcută de Hodîș și dusă pîn' la Vatican. Să va face și-asta. Îi visu' cel de pă urmă pă care-l am. Un popă de la noi, care-i acolo pă lîngă Papă, mi-o zîs că i-a spune, și că să mă gîndesc la o biserică mai mnicuță, da' să hie tare faină, pîntru grădină. Că are Papa o grădină în spatele Bisericii din Piața Sfîntu' Pătru, unde-i Țara Vaticanului, care-i separată de italieni.

De-o fac și p-asta, nepoate, pot muri-mpăcat. Cruce am, femeia mè m-așteaptă, tâte mi-or fi puse-n ordine..

Pîn-atunci mai ieste puțîn, stau și mă tot gîndesc că ieu și Hodîș bătrînu' și Marele Herenta și alții ca noi, nu tare mulți, am unificat credința, că-n bisericile noastre o ajuns să să roage și catolici și ortodocși, că-s la fel făcute pîntru iei tăți, că tăți is creștini, așè că putem zîc c-am început unificarea-naintea Papii Vaticanului, amu' i-a hi mai ușor să unifice bisericile, că multe făcute de noi is gata unificate. Papa Vaticanului a ajunge Unificatoru' bisericilor, iară noi sîntem primii unificatori ai credinței.

Cam asta-i, nepoate. Și lucru' ăsta îmi pare-a fi drept, adevărat și tare bun pîntru mine și pîntru lumea-ntreagă.

Da' dacă tăt ai stat și m-ai ascultat, hai că te-oi cinsti cum scrie la carte, că-n sara asta oi fierbe pălincă din ce borhot am din toamnă. Că nu facem numa' biserici pîntru suflet, că și trupu' are nevoie de mîncare bună și de băutură sănătoasă, da' tâte cu măsură, bunînțeles, aiasta ca s-avem putere să construim biserici și să ne rugăm în ieie, cum altfel?

Că bătrînu' Iustinian, episcopu', atunci cînd l-am întrebat dacă dintr-o casă păcătoasă îi bine primit să să facă biserică sfîntă, mi-o mai zîs așè: „Da' de ce să nu să poată? Da' din mîna ta păcătoasă, măi Hodîș, să poate face-o biserică sfîntă? Ieu cred că să poate și că aiasta faci tu de-atîta vreme; cum n-a fi bine primit?!”.

Așè mi-o zîs și cred că dreptatea și adevăru' și credința nu pot hi decît de partea lui.

Da, măi nepoate, hai c-om mere amu' la făcut pălincă, îi bè, îi mînca, și ti-i pune la durnit. Și mîine în oarice vreme ti-i duce-n drumu-ți, adică de unde-ai vinit, ori ti-i duce unde-i dori tu, ce-i sigur îi că nu-i merè cu mîna goală.

Da' numa'să fim noi sănătoși, nepoate. Că toate le-om trece cumva.

ILEA de Bărgău și Ieud

Și hăpt așè am făcut. Știu construi: sanie, loitre, greble, că astea le-am ucenicit în primele șase luni pînă cînd am văzut că prind a avè o altă gîndire, că mă-nțeleg altfel cu lemnu'. Apoi am rădicat o colesnă, Herenta o zîs: „Hodîș, fă și-un coteț, apoi un grăjdău și-o căsucă”. Așè m-am rădicat cîtelin în meseria asta pînă am lucrat la prima mè biserică, o fo' una greco-catolică, în Vișeu.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Rodian Drăgoi

Drumul literar al lui Rodian Drăgoi – al cărui talent a fost remarcat, încă de timpuriu, de Zaharia Stancu – a început cu un grupaj de poezii („*Tulbure ninsoare*”) publicat la Editura Albatros, în **Caietul debutanților** din 1979 (apărut în 1981), și a continuat cu volumele: **Către iarnă** (Ed. Albatros, 1984), **Fotografia absenței mele** (Ed. Amurg sentimental, 2001), **Poeme de trecere** (Ed. Deliana, 2006) și antologia **Lumină de mireasă** (Ed. Muzeul Literaturii Române, 2007), prefăcută minuțios și „la obiect” de Marian Drăghici și cu o postfață semnată de Constanța Buzea.

Laurențiu Ulici, comentând succint volumul **Către iarnă**, aprecia lirismul imaginilor și notația impresionistă „dilatată narativ”, iar pe de altă parte îi reproșa „cumințenia de fond și de formă” și, respectiv, excesul de metafore și de tradiționalism.

Autorul antologiei **Lumină de mireasă** se simte mai aproape, structural, de Bacovia, Zaharia Stancu, Ștefan Bănuțescu și chiar și de Mircea Dinescu – cel din prima sa etapă lirică – și, uneori, chiar de Emil Botta.

Epistola către Dimitrie Stelaru se încheie cu superba imagine a unui greier enorm ce blochează ușa de la odaia destinatarului acestei scrisori. Prin gigantizare, inofensiva găză care își toarce cântecul în nopțile de vară, ascunsă, uneori, prin crăpăturile pereților sau prin ungherele caselor, se asimilează simbolurilor de factură thanatică. O asemenea translație semantică de la statutul benign al greierului la unul negativ este, pe cât de surprinzătoare, pe atât de tulburătoare:

„De mii de ani nu ți-am mai scris Dumitre/cenușa dintre noi a dat în floare/îți scriu acum și știu c-o să mă ierți/sunt străbătut de-o rană călătoare/(...)/sălbatic ninge-n casa în care te aștept/s-antunecat și vinul strigându-te duios/mi-e-așa de frig de parcă tot aș sta/ lângă un foc cu flăcările-n jos//și umbra mea e learcă de sudoare/ spre palida ta casă alerg pe-un drum pribeag/aș vrea să deschid ușa dar nu mai pot să intru/o namilă de greier s-a așezat în prag” (*Scrisoare către Dimitrie Stelaru*).

În poemul „*Tot mai strig și strig și strig*” („de când stau să te aștept/mi-a crescut iarba pe piept/(...)/de când nu te-am mai văzut/ mi-s privirile de lut”) sau în cel intitulat „*Prin lumină de mireasă*”, un poem tot de extracție folclorică, se simte lecția bine însușită din *Cântecele de câmpie* ale lui Ștefan Bănuțescu: „Mă-ntorceam târziu acasă/ prin lumină de mireasă/toată noaptea mă-ntorceam/toată noaptea n-ajungeam// când eram când nu eram/.../am ajuns n-aș fi ajuns/patul podidit de plâns//și tu îngropată-n ier/mirosea a nicăieri/m-am culcat n-am dormit/urta-n ceruri un cuțit” (s.n.).

Acest text ilustrează știința lui Rodian Drăgoi în ceea ce privește obținerea unor efecte speciale prin dirijarea relației dintre muzicalitatea formală a textului și așa-numita *muzică a sensurilor*. Iată-l și pe Zaharia Stancu, în varianta lui Rodian Drăgoi, cu mențiunea că elementele „străine” din textele lui Rodian Drăgoi au, în principiu, efectul unor ingrediente menite să învioreze discursul și să-l lege de modelele afine, în matca modernului procedeu: cel intertextualist. Pe de altă parte, ele ilustrează excepționala vocație a sintezei de care dispune acest poet: „Cântecul stă lângă mine ca un copac devotat/semn că iarna defar-afar demult a-ncetat//versurile mele trec pe ape ca niște bărci/îmi mai aprind o țigară

și aștept să te-ntorci//cuvintele tale mă gălesc adormit pe urzici/te holbezi la suferința mea și nu știi ce să zici” („Cântecul stă lângă mine ca un copac devotat”).

O altă poezie foarte frumoasă, construită cu o subtilă abilitate pe moderna temă a *dublului*, este cea intitulată „*Plecasem singur noaptea era rece*”: „Plecasem singur noaptea era rece/în urmă se-auzea un plâns ciudat/să fug voiam dar nu aveam putere//că prea eram de spaimă colindat//o numai către ziuă m-am întâlnit c-un om/pecat și el să-și caute norocul/mi-a dat o vorbă bună eu am am făcut la fel/era prea frig și-atunci am făcut focul//ne încălzeam tristețea, picioarele noroiul/pe care îl duceam tăcuți în noi/fără să știm că el ne este frate//și presimțeam venirea altor ploii//străinul a-nceput apoi să-mi spună/care-i e neamul și de unde vine/târziu de tot când nu l-am mai văzut/am înțeles că el se strecurase-n mine.”

În poezia „*Scriu aceste rânduri într-un tren*”, tema *călătoriei absurde*, lipsită de țel, într-un vehicul al modernității – trenul – este susținută de revolta împotriva răului din lume ce și-a întins brațul de caracatiță și înspre mama bolnavă și tristă a subiectului liric. Sub presiunea stării de neputință, dar și de revoltă și de disperare, personajul liric trece de la paradoxala ipostază a *vinovatului fără vină* la aceea a unui Ahasverus modern: „Scriu aceste rânduri într-un tren/ lângă mine stă mama bolnavă și tristă//câmpia se întinde ca o blană de ren/aș șterge rugina de pe cer și nu am o batistă// trenul aleargă nicăieri nu oprește/oare câte veacuri trecut-au de când am plecat?// Pasărea în aer putrezește/ploaia cade întruna ca un păcat/mereu mi se spune să am totuși răbdare/drumul se zvârcolește în mine și plânge/mi-aș dori să merg singur pe o cărare//și trenul aleargă nicăieri nu ajunge”.

Poemele din care cităm mai jos sunt antologice, sunt poeme care „s-au rotunjit” în cheia lirismului fără vârstă, dovedind, prin frumusețea lor, profunzime lirică și seriozitate auctorială:

„M-am trezit cu o flăcărie pe umărul stâng/Pe cămașă singurătatea se-ntinde ca o pată de sânge/cu ochii deschiși dormea poemul în mine /luna e-o rană și clipa aceasta mă strânge//vântul se sparge în țândări de geam/drumul spre tine trece mereu printr-un nor/mama își împachetează plânsul într-un ziar/în rafturi cărțile respiră liniștitor” (*Mama își împachetează plânsul într-un ziar*);

„Acum toamna e o vulpe printre melancolici copaci/părul tău ca o lungă inserare a trecut//cuvintele mele mă caută prin ceață/despre mine îți pot scrie că încă nu m-am născut//casele dorm rezemate de greieri/luna mătură frunzele căzute-n ogradă//somniașul tău e închiriat de fluturi/sub pământ tatăl meu a uitat să se radă”

„Ninge peste un trup în care nu e nimeni/Pe drum trece o bătrână urmărită de riduri//Părul tău încă verde adie prin arbori/Un copil desenează o viață uriașă pe ziduri” (*Ninge peste un trup în care nu e nimeni*);

„Sunt de câteva zile acasă/aici vara e pe sfârșite și strugurii copti//ca să fii lângă mine tu cobori dintr-o poză//și-mi mângâi cu durere încă una din nopți//ești atât de departe că nu pot să te strig//și atât de aproape că mi-e frică de tine//stau cu fața spre cer și în răni îmi e frig/iarba crește-n cimitir și sub ea este bine/(...)/ o să plec cât nu-i bruma aproape//și cât mama nu-i moartă și tata e viu//lumânări aprinse ies

acum din apă/mă părăsește și mâna cu care îți scriu” (*Iarba crește-n cimitir și sub ea este bine*);

Aceste „exemple” sunt suficiente pentru a demonstra că „anacronicul” Rodian Drăgoi nu este atât de inocent precum pare la o citire superficială, de vreme ce, în linia modernității echilibrate, sunt valorificate, în poezia sa, felurite stări din categoria celor *negative*. În acest sens, Alexandru Condeescu avea dreptate când semnală, în 1984, faptul că poezia lui Rodian Drăgoi este dominată de *figuri ale absenței și singurătății*, iar lexicul se desfășoară în direcția *negației*: „Poezia sa, chiar și cea de dragoste, este dominată de figuri ale absenței și singurătății: frigul toamnei și al iernii, zăpada înghețată și tăcuta ninsoare, lacrimile mamei, plânsetul pământului, imagini ale nerodirii și oboselii, un lexic al negației traducând sentimentul difuz al înstrăinării.” Cât de vetust este acest poem a cărui frumusețe constă în simplitatea (limpezimea) rostirii, în prospețimea și modernitatea imaginilor – câteva dintre ele halucinante – obținute dintr-o materie lexicală tradițională?: „Iarba nu știe încă nimic despre toamnă/ cineva îmi lipește tristețea crăpată cu lut//tata își poartă viața și securea pe umăr/eu alerg în urma cuvintelor mele tăcut//deodată vântul începe să clatine drumurile/în gloanțe praful de pușcă se ascunde de frică//secundele intră zgribulite în casă/iubito fă te rog singurătatea mai mică// luna răsare tot mai des dintre câini/păstorul e păscut de propria sa turmă// mama își îndoiaie lacrimile ca pe niște nuiiele/ mâine cine știe ce răni ne vor ajunge din urmă” (*Deodată vântul începe să clatine drumurile*).

În mai multe texte din volumul **Poeme de trecere** (Editura Deliana, 2006), Rodian Drăgoi se desparte de universul campestru, de imaginarul „tradițional”, scriind despre o altă lume, aceea a orașului unde <<„sublimul creației e sufocat de răul biografic. Golul cotidian se dilată ca pegră peste pagini; la agresiunea lui, textul tot mai retractil, e redus la câteva versuri desangvinizate, tăiate naiv „din topor”>> (Marian Drăghici, „Liricul de câmpie”, prefăcut la antologia *Lumină de mireasă*). Alegem poezia „*Duminică în Berceni*”, o poezie reprezentativă atât sub aspectul noului stil, prin care autorul ei face dovada că știe să se exprime și în spiritul ironic al optzeciștilor citadini, cât și în privința temei *însingurării* care dobândește, acum, o concretețe categorică și o violență în linia expresionismului protestatar: „Aici la mine în cartierul Berceni/e duminică//ploaie și sunt singur precum un pantof/abandonat în mocirlă //vecinul meu de la etajul opt/e tot singur//până acum s-a spânzurat/de trei ori dar nu a murit/ nici o dată”.

Poemele de rezistență ale lui Rodian Drăgoi, acele poeme despre realitatea din jurul inimii sale, se împlinesc în regimul modernității asumate așa cum, precaut, o înțelege el, și al evlaviei față de ideea de poezie independentă față de permanentele fluctuații ale concepției despre statutul discursului liric. Fără îndoială, raportul său cu tradiționalismul – cel rafinat în alambicurile autohtone ale expresionismului „rural” din perioada postbelică – este unul înnoitor, sub multiple aspecte, încât a-l invinui de învârtire în cercul unei poetici vetuste ar fi, desigur, o eroare.

Poemele de rezistență ale lui Rodian Drăgoi, acele poeme despre realitatea din jurul inimii sale, se împlinesc în regimul modernității asumate așa cum, precaut, o înțelege el, și al evlaviei față de ideea de poezie independentă față de permanentele fluctuații ale concepției despre statutul discursului liric.

Amalia Elena Constantinescu

PĂCATUL NĂSCUT ÎN TIMP ȘI SENZAȚIA VEȘNICIEI

De multe ori am auzit spunându-se că generația din care fac parte ar fi catalogată, drept generație de sacrificiu. Poate că nimeni nu a avut încă suficient timp să ne privească vreodată, ca generație iubitoare de frumos, îndrăgostită de acea slovă *încrustată*, în sufletul stăveziu al unei pagini. O pagină veche dintr-o carte palpabilă, ce aparține unei lumi incredibil de reale. Noi am fost contemporani cu Emil Cioran, așteptând cuminiți fiecare ediție românească a cărților sale – și această amintire, evocată aici, are forța unui strigăt, care macină, aieva, timpul, praful, uitarea... Un strigăt de bucurie, de durere, de remușcare poate... un strigăt pe care Arhiepiscopul Calinic Argeșeanul, prin cartea *Înalt Prea Sfinției Sale (Adevăratul Cioran)*, Ed. Eikon, București, 2015), îl timite în eternitate. Interpretarea ei, ca o simbioză milimetrică între filosofie, mistică, teologie, stârnește emoții prin „regândirea gânditorului negru”, așa cum îl numește poetul Adrian Alui Gheorghe în prefața volumului, pe Emil Cioran. Întâlnim aici un portret simbolic al filosofului, văzut ca un „avvă din Pateric”, un portret creionat în urma răzvrătirii, în urma iertării, în urma împăcării cu sine însuși și cu lumea.

Restaurarea cioraniană a imaginii lui Dumnezeu începe în acordurile muzicii culte, acorduri direct conectate la sfera divină. „Secolul XXI – spune P. S. Calinic – va fi salvat prin rugăciune și muzicoterapie!”, răsturnând astfel controversata idee a scriitorului francez André Malraux despre forma existențială a acestui secol: o formă religioasă sau una aproape *nirvanică*¹. Muzica lăuntrică „a tămăduit în decursul timpului atâtea inimi”, pentru că ea este „anticamera Paradisului”. Cioran spunea că „de la Bach încoace există Dumnezeu!”, aducând astfel sacrul în profan și ridicând profanul la nivelul sacrului; căutând în muzica lui Bach o metamorfoză a

divinității. Johann Sebastian Bach este omul care conștientizează existența lui Dumnezeu, în perimetrul sunetului, așa cum fizicianul Peter Russell Îi recunoaște prezența în domeniul fizicii cuantice (*De la știință la Dumnezeu*, Ed. Francisc Publishing, București, 2009). Întoarcerea în matca divinității presupune – în viziunea lui Cioran – *înghețarea luminii dintre om și Dumnezeu*, dintre creat și Creator (Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 151).

Î. P. S. Calinic ne prezintă un Cioran convertit printr-o gândire filosofico-mistică, în viziunea căruia, singurătatea este „o stare difuză de păcătuire. Din ea izvorăște nevoia (n. a. acută) de Dumnezeu” și poate „frica de tine însuși” (Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 141). Realismul, însă, este cel care echilibrează viața efemeră pe pământ, în pofida faptului că sâmburele mândriei ne smulge din sferele iluzorii, aducându-ne, în cele din urmă, *la picioarele lui Dumnezeu*: tocmai acolo unde toate „rănilor vieții sunt ochi” deschiși numai spre El (Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 55).

Î. P. S. Calinic tratează și problematica EU- lui divin, în raport cu cea a eu-lui uman – problematică generatoare a *egotriei*. Prezintă *eul* ca *personaj* împodobit de conștiință și surprinde „sihăstria intelectuală” a lui Cioran, care *nădăjduia* că roadele singurătății creative pot fi mărturii durabile ale posterității. Este dificil să evoci o operă filosofică, într-un stil ce rivalizează cu *nașterea* ei pe hârtie. Arhiepiscopul Calinic Argeșeanul reușește, cu o ușurință tulburătoare, cu naturalitatea unui povestitor înăscut. Abia din notele de subsol distingem vorbele prelatului, de cele ale filosofului – așa cum lacrimile sfinților întruchipează vorba lor și – totodată – vorbirea sfioasă despre ei.

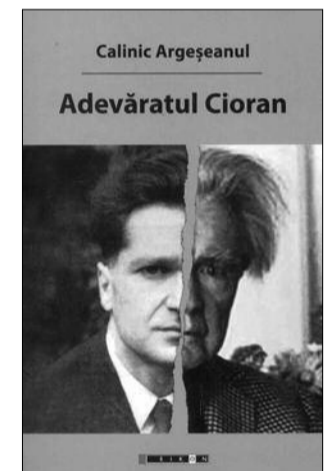
O idee ce nu poate trece neobservată, sugerează definiția metaforică a omului ca „ființă care pune întrebări Ziditorului” și a cărei viață era văzută de Cioran ca o „continuă criză religioasă, *superficială* la credincioși, *zgoduitoare* la îndoielnici!”.

Oscilarea perpetuă a filosofului, între delir și exaz, ne trimite cu gândul la oscilarea dintre inconștientă și beatitudine. Arhiepiscopul o surprinde, cu delicatețe, cu măiestrie, așezând-o alături de veghea spirituală și de veghea biologică a filosofului, manifestate prin insomnia coborâtă asupra-i, ca un „blestem” divin: „Fiecare noapte este un univers de dolii” (Emil Cioran, *Silogismele amărăciunii*, Ed. Humanitas, București, 1992, p. 198). Poate așa se explică negativismul cioranian, un negativism reconfortant, în parte, care se abate de la linia nietzscheană a imaginii filozofului² sinucigaș sau instigator la sinucidere.

Urmărind concepția cioraniană despre *Dumnezeu, om, păcat, singurătate, moarte, conștiință, eu, muzică, delir artistic*, Arhiepiscopul Calinic Argeșeanul reușește să le redefinească, încununându-le prin iubire, ca stare „divino-umană a fiecăruia dintre noi”. Astfel ni-l redă pe Emil Cioran întregit în lacrima neplănsă a răzvrătirii sale, pășind alene pe drumul îngust, al convertirii sufletești.

¹ Într-un citat – considerat apocrif de unii – André Malraux afirmă că: „Secolulul XXI va fi religios, sau nu va fi deloc”.

² Preotul Iconom Stavrofor Nicolae N. Barbu, în cartea dânsului „150 de predici și cuvântări cu materiale folosite în alcătuirea acestora”, Tipărită de S.C. COPY NET MAF S.R.L. București, 2013, dezbate problema termenilor de „filosofie” ca știință a luminii și „filozofie” – ca știință a întunericii.

Ioan POTOLEA

„aGRAMATICA” sau COMEDIA ERORILOR

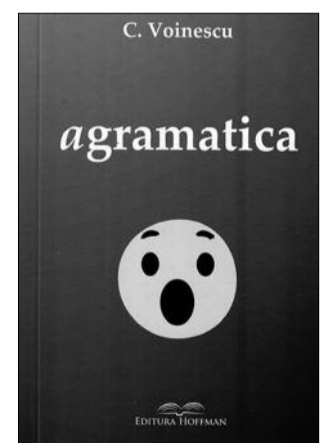
Minunată cărticica format Grand Poche, 13x20, „aGRAMATICA” d-lui C. Voinescu. Lectura se asociază, pentru mine cel puțin, cu un spațiu liniștit, ordonat, disponibil, blocat într-o izolare, sustras eroziunii cotidianului factice... Probabil că asta mi se trage și de la practica îndelungată a cititului în vechile săli de lectură, în care, deși pline, nu se auzea decât foșnetul paginilor și muzica penițelor cu înaintarea lor furibundă. Ei bine, pentru prima dată m-am așezat într-o mare de dezordine, aveam toate hainele scoase din dulapuri, le selectam, pe care le mai păstrez, pe care le duc la centrul de colectare sau la recuzita teatrului, caseta de engleză rula mai departe, vacarmul străzii năvălea prin toate ferestrele deschise... Dintr-odată însă nu am mai știut ce e în jurul meu și am început să râd cu cartea în mână.

Formidabilă carte! Este gramatică, este metaliteratură, este serioasă și comică, este sumbră și tonică, este empirică și simplă ca un abecedar și, totodată, fundamentată și erudită, precum un tratat, și, peste toate, e

NECESARĂ. Dacă știm, teoretic, cum se câștigă virtutea unei exprimări îngrijite - prin educație lungă și aspră - nu știm cum se poate câștiga această virtute într-un timp al culturii FAST. Mâncăm FAST, lucrăm FAST, înmormântăm FAST, iubim FAST, citim FAST, vedem muzeul Louvre într-o oră, învățăm o limbă într-o săptămână și așa mai departe. Ei, domnule profesor Constantin Voinescu NU SE GRĂBEȘTE. El a găsit soluția. El ia în mâini „perlele” vorbirii cotidiene și le pune într-o ramă, atenție, că aici e farmecul, într-o ramă morală, estetică, lingvistică. Pe lângă varianta corectă, manualul domnului Voinescu, căci despre un manual al greșelii gramaticale vorbim, ne dă etimologia diacronică, ne dă întotdeauna un contrapunct literar, dintr-o operă cunoscută. Avem, în panoramă, o comedie umană balzaciană... Putem intui partea nevăzută a aisbergului, portretele, fiziologia caracterelor, moravurile și năravurile unei societăți în care eroarea de comunicare e simptomatică.

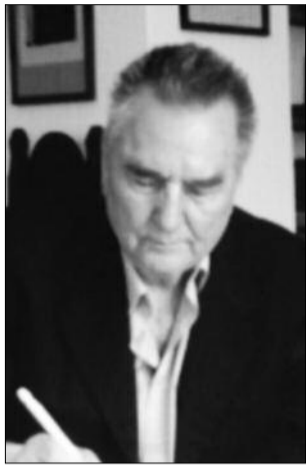
Cartea pică bine și pentru cei educați, fiindcă greșeala nu alege, iar abordarea cărții de agramatică vizează mai mult greșeala comună, nesiguranțele în acorduri, conjugarea a doua a verbelor, numeralele unu și doi, primind acordul cu genul, pluralele hazlii ale unor substantive, anacolutul, prepozițiile care folosite incorect alienează sensul și dau confuzii de comedia erorilor.

Cartea nu are tonul pedant și enervant al unui profesor cârcotaș, un nitpicker ritos, care te enervează cu aroganța lui. Ea, cartea, nu-și jignește „victimele”, pe care le descoperă cu naturalețe, cu o scanare hawk-eyed, și le îndreaptă, cu ironie și blândețe, pe calea cea bună. Don't worry! We can learn from our mistakes – pare să ne asigure autorul-ctitor. Dacă aș fi ministrul Educației, aș tipări cartea asta în 18 milioane de exemplare și i-aș pune pe toți oamenii publici, și pe prim-ministrul României, desigur, să dea examen din ea.

cronici

Coman Şova

Putem întârzia privind-ne

Putem întârzia privind-ne...
E un pustiu de mesteceni tăcut. Măinile își pot iubi exilul alunecând ușor peste umeri.
E un pustiu de mesteceni tăcut, se lasă trupul învins de cuvinte. Putem întârzia privind-ne...
Și aer albastru de rugi se aprinde. Putem întârzia privind-ne,
prin oboseala aceasta
putem întârzia

Zăpada și ochii lupilor

Să nu te temi de iarnă și de lupi în pădurea aceasta.

Iarna-i ou de fildeș străveziu,
iar lupii niște câini mai vechi.
Să nu te temi de nimeni!

Printre lupi și iarnă, împreună vom trece, trebuie,
fiindcă de-abia dincolo
e tot ce ți-am promis.
Uneori se întâmplă avalanșe, ai auzit,
dar să nu pui răul în față,
dacă se-ntâmplă, se-ntâmplă.
Dă-mi mâna,
colina-i departe și-naltă,
arborii mi-s prieteni, vom merge și noaptea,
vorbecu cu brazii cum aş vorbi cu tata,
știu o troiță veche într-un mal

și dacă trecem de ea - gata, am ajuns.

Nu te teme, iubito, de întuneric, zăpada și ochii lupilor ne vor călăuzi.

Oprește doar clipa

Aceasta-i pădurea, iubito,
acestea-s uneltele mele,
acestea - cuvintele,
acesta sunt eu sub amarele stele,
aceștia-s părinții din care venim,
acestea-s păcatele,
vinde-le.
Oprește doar clipa în care iubim.

Nunta de aur

Am cuprins anii între noi, i-am cuprins,
distanțele-s pline de scrum,
bărce obosite lângă focul aprins
zac în uitare acum.

Cad ramuri de tisă peste patul de nuntă și
mari reverii ne absorb
la masa târzie cu mireasa cărunță plângând
lângă mirele orb.

Își leapădă cerbii coarnele-ntinse,
păsări își poartă zborul prin ploi,
e-o albă tăcere pe văile ninse,
o albă tăcere coboară în noi.

Ca însumi

A mea de mult, acum și peste zări,
o pot cuprinde-n arbori și în iarnă,
în clătinarea ploilor pe mări,
în brazda macilor ce se întoarnă,
în sânge, respirații, iarbă, lapte,
în pânzele topite sub stelele de-acasă, în
curcubeie, iriși, dulcea carte, în toate este ea,
de vis, frumoasă,

ca însumi fără moarte.

Cocoșul de munte

În negrele păduri sunt păsări rare
ce nu pot fi văzute sau vâdate
decât în ziua nunții lor amare
când nu mai văd, sunt cântec și cântate.

Se sfarmă cerul peste auzul lor,
arborii se-apleacă peste ele
și ard tăcute-n penele ce dor
pe sterful loc îndoliat de stele.

O, vânători de păsări rare ați învins,
cenușă-i pasul, pasul sfânt iubirea;
pe trupul ei din ochii voștri-a nins
și ninge, ninge rar, și plânge firea...

**Destăinuire
(variantă)**

Sunt vulnerabil ca o ninsoare.
Mă pot cuceri o stradă, un zgomot,
o liniște în plus.
Mă poate cuceri privirea unei trecătoare,
pădure subțire de fum și apus.

Mă pot cuceri fantomele toate,
lumini și atracții,
erorile sute,
un zbor fără aripi,
pierzării și râset,
caii de ceață ai nopților mute.

Nu mă pot feri de pericole,
ele mă așteaptă oriunde,
în vină, în alb, în umbră, în hău,
nu mă pot feri de ele, iubito.
S-ar putea să poarte chipul tău.

Femei singure

Femei singure cutreieră lumea
cu perișta de dinți în poșetă
și cu vorbele unei povești neterminate în
batistele lor diafane.

Femei singure,
devorând la-ntâmplare
pași nestatornici străini și himere, păsări
de-o noapte, nebune de cântec, cu penele
smulse de zborul căzut, așteaptă ninsoarea cu
fardurile-n mână și gongol de mult a bătut.

Femei singure,
lacrima lumii moderne
la volanul unei limuzine,
fug cu cincizeci de cai putere
din singurătate,
femei singure, Diane vâdate,
cu degetele lungi frământând o țigară,
privesc în desimea orașelor visul copilei uitate.

Frig

Frig
de-mi vine să mă strecur
în blana unei pantere galbene.

Visez la cei arși pe rug,
ce cald le-a fost.

Până și-n inima iubitei a pătruns frigul
acesta...
O, ce frig!

Durere de dragoste

Plouă cu femei singure
și câini de gheață vagabonzi, plouă pustiu
cu statui fără chip.

Și dincolo de ploaie e tot ploaie,
și dincolo de tot încep fantomele, și unde se
termină ele,
începe ea.

Femeia colorează aerul cu țipăt, cu
insomnii, cu forme,
când plopii ard de semințe.

Chiar aici, în miezul orașului, singurătatea
vine de pretutindeni, nimic parcă,
nimeni parcă,
deloc parcă.
Doar o durere de dragoste
care nu trece cu ceaiuri.

Vis și tumbe

Am văzut o pădure în marș
pe asfalturi fierbinți.

O pădure de foioase și conifere
cu galerii nesfârșite de păsări
invadase orașul.

Un fagus silvatica
își rezema coatele de Intercontinental.

Păsările dirijau autobuzele, troleibuzele,
taximetrele și furgonetele către linia de
centură.

Sămânța ploilor piramidali
începuse să rodească
în răsufierea trecătorilor,
pe umerii statuilor de bronz,
între vorbe,
pe toate scările de marmură și neon,

pe fumul țevilor de eșapament în părul
despletit al fetelor.

Din cinematografe ieșeau
păduri tinere de mesteceni, alimentarele
erau pline
de fructe sălbatice
și ouă de dropii.

Pe bulevard,
pinii
înălțau un castel de cetini
pe coloane dorice.

În mijlocul pieței,
stejarii
ridicau un monument
cât un anotimp ploios
fără umbră.

Totul era accesibil
în aerul îmbătător al coniferelor,
iar pe covoarele fermecate
ale poienilor plutitoare
iepurii albi
faceau tumbe.

Testament

Las soarele așa cum l-am găsit,
las marea cu mai multă otrăvă în valuri,
las ploaia mai acidă,
vânturile să-mprăstie chimie peste tot,
las orașul mai mare, mai mulți ziditori,
fetele mai înalte și mai accesibile,
aleile mai rărite,
mai puțin combustibil, mai multe idei,
mai multă încărcătură explozivă,
foarte multă încărcătură explozivă
și tot atâta speranță,
las lumea mai astenică,
pe puternicii lumii mai înverșunați,
las lupta în punctul inițial.
Nimic n-a mers mai departe,
moartea se dilată în subsolurile
pământului,
nici ghețurile polare
nu pot răci frunțile generalilor
care încă nu și-au încheiat
planurile de luptă.

Pași împreună

Ia-mi difuza căldură a mâinilor, să fie a ta,
ia-mi ușoara murmurare din vise, să fie a ta.
Dacă ai observat vreun îndemn
în conturul ochilor mei e dintotdeauna spre
tine.

Ia-mi căldura ființei care a rămas și adaug-
o celulelor tale tinere
în formă de îngeri pictați de copii.
Împrăstie-mă în trupul tău, octombrie fără
sfârșit
și să ne-auzim pașii
foșnind împreună.

Epitaf

Voi ați plecat și ați rămas plecare; ca stelele
cădem - și fiecare
ne vom topi în curgerea cea mare. Nu
suntem decât o așteptare!

**Pe bulevard,
pinii
înălțau un
castel de
cetini
pe coloane
dorice.**

**În mijlocul
pieței,
stejarii
ridicau un
monument
cât un
anotimp
ploios
fără umbră.**

N. Georgescu

DIN TAINILE
SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtășesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediția Eminescu pe care am scos-o în 2012 (și pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari și late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe și nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări țin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche”, pentru că sunt ca și necunoscute – și pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

APOSTROF ȘI CATASTROFĂ. Am dat, ca dovadă că Eminescu îl tradusese pe Röttscher, un citat din publicația sa de Iași (1876). Încă din 1870, în articolul „Echilibrul”, publicat în *Federațiunea*, 4 mai. Eminescu afirmă: „Măsurariul civilizației unui popor în ziua de azi e: o limbă sonoră și aptă să exprime prin sunete noțiuni, prin șir și accent logic cugete, prin accent etic sentimente”. Sunt principiile lui Röttscher pe care poetul și le asumă la 20 de ani. Debutul său literar în *Convorbiri literare* se produce în aceleași zile în care polemiza pe teme maghiare în *Federațiunea*: prima poezie eminesciană la *Convorbiri* este „Venere și Madonă”, 15 aprilie 1870. De acum înainte va publica poezii numai în revista ieșeană - și vom vedea cât este de riguros cu notarea accentului etic, logic sau simbolic în contexte pe care noi, astăzi, le-am pierdut cu desăvârșire grație reformelor succesive ale scrierii limbii române - și, desigur, grație (disgrație, mai degrabă) scoaterii din metabolismul cultural-educational a disciplinelor legate de retorică.

Avem câteva locuri anume în care deducem folosirea apostrofului de către poet. Iată, în *Luceafărul*, textul publicat în *Almanahul României Jună* în aprilie 1883 (reluat în *Convorbiri*, august 1883, când Eminescu nu mai era activ): „Lucește c'un amor nespun / Durerea să-mi alunge, / Dar se înalță tot mai sus / Ca să nu-l pot ajunge”.

Și după o strofă: „De-aceea zilele îmi sunt / Pustii ca niște stepe; / Dar nopțile 's de-un farmec sfânt/ce nu 'l mai pot pricepe.”

Convorbirile și toate edițiile uniformizează: nu-l pot ajunge, nu-l mai pot pricepe. În primul caz, însă, ritmul cere accent pe pot, care-și cere energia rostirii lăsând formă conjunctă (legată) în mora (porțiunea) anterioară a versului. Pot se accentuează ca tot. În al doilea caz, în schimb, vrea accent puternic pe u, din nu 'l, ca pentru o uimire interioară, de aceea pune apostrof și lasă spațiu de o literă (blanc). Aici, nu 'l este anticipat de nopțile din versul anterior (anticipat, adică tiparul ritmului este sugerat), care se desparte

de verb tot prin blanc și apostrof. Dacă Eminescu ar fi vrut accent simbolic pe farmec sfânt, ar fi scris: *Nopțile's de-un farmec sfânt*, cu apostrof legat care indică citirea rapidă *noptile's* ca să rămână energie pentru farmec. El vrea, însă, accent pe nopțile, cum ar fi: nopțile, cât despre ele, ele sunt etc.

Ce mare lucru ar fi să uniformizăm și noi, cum au făcut *Convorbirile* și celelalte ediții? Iată, însă, situații gramaticale, unde este vorba de accentul logic pe care poetul îl indică ferm prin apostrof. Suntem la versul 29 din *Luceafărul*, unde imediat după pauza de trei steluțe găsim un apostrof fără blanc, apostrof lipit: „Și pas cu pas pe urma ei / Alunecă'n odaie, / Țesând din recile-i scântei / O mreajă de văpaie”.

Aici *Convorbirile* preiau primul vers cu apostrof larg: *Alunecă 'n odaie*. Titu Maiorescu preia, în ediția princeps, apostroful larg, păstrându-l până la ediția a XI-a (1913), și toți editorii păstrează astfel: *Alunecă 'n*, formă largă.

Am zice că este o neatentie în *Almanah*, dar privind tabelele noastre cu apostrofuri ajungem la *Scrisoarea III*, v. 21: *Și cum o privea Sultanul, ea se'ntunecă...dispare*, unde virgula și apostroful fără blanc marchează perfectul simplu iar cele trei puncte de suspensie atrag atenția asupra concordanței timpurilor (a fost imperfectul continuității, urmează perfectul simplu instantaneu și va urma prezentul narațiunii). Maiorescu preia în primele șase ediții ale sale cu apostroful distanțat: *ea se 'ntunecă, dispare* - și cu virgulă în loc de puncte de suspensie (deci forme identice, de prezent), dar de la ediția a șaptea în sus revine, în mod ciudat, asupra apostrofului: *ea se'ntunecă*, înțelegând că este vorba de perfect simplu. I. Scurtu și G. Bogdan-Duică preiau textul din *Convorbiri*, iar Ibrăileanu și Perpessicius păstrează și punctele de suspensie de acolo, și apostroful distanțat pentru prezent din primele ediții maioresciene.

Că este vorba de perfect simplu, ne spun și ritmul, și forma conjunctă. Textul este tot după pauză grafică, la început de episod nou, în alineat (situația de la *Luceafărul*). După câteva episoade, tot în alineat: *Să cutremură Sultanul...se deșteaptă...și pe cer / Vede luna... Aceeași punctuație, același accent sub ritm: este vorba de perfect simplu.*

Revenind, după multe alte exemple, la *Luceafărul*, deducem că *Alunecă'n odaie* este perfect simplu marcat prin forma strânsă a apostrofului. Dar asta schimbă sensul: luceafărul nu alunecă (timpul prezent) în odaie cu razele lui, ca lumină etc: el alunecă (perfect simplu) la propriu, pe urma fetei. *Luceafărul* are o „umbră vie”, pe pământ, nu e doar simbol, doar stea care-și aruncă lumina pe fereastră în odaie: este și acolo, sus - dar și aici, are dublă prezență în *persona*.

Cum îl edităm, așadar, pe Eminescu? Ținem cont de aceste „finețuri” ale scrierii-grafiei pe care el le folosește atât de îndemânatic? Uniformizăm la un singur fel de apostrof ori la cratimă actuală care amestecă sub „uniformizare” tipurile gramaticii, adică accentul logic? Vom mai discuta exemple de acest fel.

Premiul revistei Argeș la Concursul „Porni Luceafărul” Botoșani 2018

Prolog

Știu cum să scriu codurile,
le fac să ruleze din
străfundurile minții dezbracă unghiurile ascuțite;
camerele se rotesc stereoscopic
în jurul personajului principal;
zâmbesc apatic
- același pat de spital în care am ținut prelegeri
despre necesitatea virtualismului
într-un univers mult prea real pentru necesitățile mele.

Cât de reală o fi imaginea care mi se proiectează
pe retină,
întocmai cum o cometă,
desparte fruntea lată a unui pământ străveziu,

Cât de reală o fi viața
și pustiul
și moartea
și totul poate e doar o simulare pe calculator
din care nu voi putea ieși...

Cât de reală e această pagină?
Și următoarea...

Și ultima.
Și întunericul din timpul somnului
Când lacrimile se văd prin transparentă,
Mortului îi vor curge pe veci lacrimile,
dar cine se le vadă, căci solul
opac înfășoară imaginea nefinței
ca un sac peste capul călăului.

Cât de reală
Ești tu?
Și
Cine sunt... ce e cu această mascaradă? Am nevoie să scriu
Pentru a fi adevărul necesar
al unei minciuni despre care nu pot să aflu.

Nimic.

definiție

știi cine ești? că ești trudă și lut,
chip de pământ suflat cu limbi de foc,
sculptat de vânt
geoid ciudat te urci în palat
să fii munte,
fii câmp mai întâi!
fii câmp, fii râu! nu munte, fii mai întâi neînsemnat,
munții sunt pentru profesioniști,
nu pentru turiști efemerii, care caută metode
să obțină plăceri de scurtă durată.

nu privi apusul, nici răsăritul,
așteaptă noaptea să vezi cum apar ideile în cap
ca stelele pe cer,
și porțile de fier ale minții dau drumul leilor
în colosseumul plăcerilor.
dacă știi că o idee îți va ține de foame,
savurează-o, scrie-o, pictează-o,
dă-le naibii de teme, de termeni, deadline-uri,
plecări spre arene corporatiste,

fii selectiv,
pământul rodește doar când pui sămânța cea bună.
știi cine ești? ești trudă
și lut,
plecat din pământ
vei ajunge pământ.

zi de vară urbană

secetele preistorice s-au mutat în conducte,
bacteriile se răspândesc în mediul ambiant
entropia (ordinea dezordinii în univers) atinge cote alarmante
oamenii sunt bucăți de carbon
șlefuite vor ieși diamante la suprafață?

oamenii sunt bucăți de carbon aride
infimi în fața clepsidrei
apogeul uman e o cană cu apă,
știe să înoate omul împotriva valului
care va scufunda titanul?

secetele preistorice s-au mutat în conducte,
orașul e din nou hidrofob,
3 zile pe cinstă fără a te spăla
pe cap, pe picioare, pe suflete goale, murdare,
semi-dezintegrate
ca farfuriile din chiuveta radioactivă.

Am dat, ca
dovadă că
Eminescu îl
tradusese pe
Röttscher, un
citat din
publicația sa
de Iași (1876).
Încă din 1870,
în articolul
„Echilibrul”,
publicat în
Federațiunea,
4 mai.
Eminescu
afirmă:
„Măsurariul
civilizației
unui popor în
ziua de azi e: o
limbă sonoră
și aptă să
exprime prin
sunete
noțiuni, prin
șir și accent
logic cugete,
prin accent
etic
sentimente”.

N.G.

Adrian ALUI GHEORGHE

Pe niciun arbore din parc, pe nicio bancă nimeni nu scrijelise încă vreo ecuație de genul „Xantuza + Policarpie = Love”. Deși cei doi citeau cu amuzament ce scria pe trunchiuri de copac, pe ziduri, în desfășurarea graffitiurilor de pe pereții blocurilor. Era un început de conversație, de la acele amănunte puteau bifurca discuția spre lucruri serioase, esențiale pentru doi oameni care vor să se cunoască. Își puteau detecta egourile, lucru foarte important. Fleacurile căpătau dimensiuni cosmice. Jur-împrejur era vineri. Dar ce vineri ...!

proză

Povestea dramatică a unui om care avea, la un moment dat, unsprezece egouri și jumătate

Că are mai multe *egouri*, Policarpie știa de mai multă vreme. Voia să se îndrepte spre un anumit loc, de exemplu, cu vreo treabă, brusc se trezeau în el *egourile* și începeau să se certe, să aibă opinii.

Unul dintre *egouri* spunea, da, dă-i înainte că e bine, altul spunea categoric că nu e bine, pe când altul stătea blazat, ca nesimțitul și spunea că ori una, ori alta, e la fel de lipsit de importanță. Plus că se mai trezea vreun *alter ego*, culcușit prin fundul minții, care întreba ca ultimul golan: *Ce, bă ... ?* Iar altul îi răspundea îndreptându-și gulerul scortșos: *Maniheismul nu a făcut bine în istorie nimănui, lucrurile sunt nuanțabile, așa că mai trebuie revizuit ceva, poate chiar totul, înainte de a trece la acțiune.* O făcea pe-a filosoful, vezi bine.

Ce faci în acest caz, când *egourile* sunt așa de contradictorii în atitudinea lor? Le lași naibii și faci la voia întâmplării toate acțiunile de peste zi, de peste săptămână, de peste an. Și cam așa a făcut toată viața de pînă acum Policarpie, a trăit la întâmplare, *egourile* mai mult l-au hăituit decît l-au ajutat. Avea 34 de ani, dar dacă ar fi înmulțit anii săi cu cele cincii, șase, șapte *egouri* detectate în sine, care fiecare își avea viața lui, vîrsta reală a lui Policarpie se ducea undeva în zona respectabilului, a matusalemicului chiar.

Policarpie îi observa pe indivizii din jur, îi vedea plini de energie, luau decizii rapide, juste, era limpede că aceștia nu aveau atîtea *egouri* care să se certe, care să le pună bețe în roate. Aveau un *ego* pur și simplu, care acționa ca un computer de bord care controla situația, luau deciziile corecte cît ai clipi. El se învîrtea ca un bătrîn printre ei, deși biologic erau congeneri, *egourile* îl chinuiau, îl făceau să pară un împiedicat, mulți îl bănuiau chiar de un oarecare retard.

Dacă la început credea că avea doar patru, cincii *egouri*, cu timpul descoperi că acestea erau mult mai multe, de parcă s-ar fi înmulțit între ele, sau au venit de cine știe unde și s-au cuibărit în capul și în sufletul lui Policarpie. Găsiseră acolo locul potrivit.

*

Să zicem că suntem într-o dimineată obișnuită din viața lui Policarpie. Ora? Să spunem, opt. Policarpie a deschis ochii, privește geamul, lumina de afară. Ar trebui să se scoale, îi spune *egoul* său de suprafață. Și asta fiindcă așa fac toți indivizii dimineată, își fac igiena matinală, cîntă în baie, își consultă agenda personală etc.

Dar imediat apare alt *ego*, de sub o crustă a minții și îi spune: Tu, Policarpie, nu ești un individ oarecare, tu trebuie să faci lucrurile mai altfel, așa că mai bine stai și reflectează la condiția umană, vezi care îi sunt vulnerabilitățile, care îi sunt limitele.

Mda, își spune Policarpie, simțeam eu că sunt deosebit, acum am confirmarea.

Alt *ego* începe să cînte, e o melodie destul de timpită, auzită la radio. Era ceva despre un medicament care se administrează împotriva efectelor menopauzei. Versurile sunt tembele, chestiunea în sine era una fără nicio importanță pentru el. Dar melodia vine din adînc și irită *egoul* care reflecta la condiția umană. Acesta din urmă vociferează.

Alt *ego* îi strigă lui Policarpie, pe un ton destul de imperativ: Astăzi aveai un interviu pentru slujba de la ... E tîrziu, hai, sus! Alt *ego* imprimă ca un șuierat din spatele urechii interne: *Vanitas vanitatum omnia vanitas!* Și după cîteva clipe de concentrare: *Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau, ce ar putea da omul, în schimb pentru sufletul său?* Se vede că acest *ego* era unul impregnat de spiritualitate, unul religios. Policarpie nu prea îl băga în seamă, dar acesta apărea cînd se aștepta mai puțin și de fiecare dată îi dădea un frison pe șira spinării. În general îi spunea lucruri care nu prea îi conveneau. Numai că acum, acest *ego* mai

spiritual și ușor fatalist i-a retezat-o destul de bine *egoului* care îl trimitea la muncă. Ooops! Și ca să nu mai audă acest cor incoerent de voci, Policarpie își trase cearșaful peste cap, își strînse pleoapele și căută să reinnoade somnul. De foarte multe ori reușea.

*

Mai veneau în vizită, uneori, *egourile* altor persoane. *Egoul* unei domnișoare, Elfredine, de exemplu, venea într-o vreme ca la ea acasă, trecea peste orice barieră de principii și se apuca de făcut ordine în interior, pune la punct *egourile* lui Policarpie; care la început priviră surprinse așa apariție, apoi mîrșă, iar la o vreme l-au înfruntat și i-au barat orice intrare. Cînd s-a trezit singură doar cu *egoul* ei, cică Elfredine a plîns amarnic. Numai că *egoul* ei, rănit în orgoliul propriu, i-ar fi spus: nici să nu te gîndești să suferi, *egourile* lui sunt niște mitocane!

În scurt timp, după episodul cu *egoul* domnișoarei Elfredine, apăru *egoul* unui artist, Leontică, pictor și actor care improviza prin piețe, care duhnea a alcool, măculiță, doamne!, de se umplea toată casa și tot capul lui Policarpie de duhoare. Dacă la început *egourile* lui Policarpie cam strîmbau din nas, după cîteva reprezentații ale *egoului* lui Leontică toate căzură de acord că e ceva cu totul senzațional în prestația lui artistică, era mușcat de genialitate. Și asta după ce gustară și ele alcoolul, la început cu teamă, apoi cu mai mult curaj, după care trecură la petreceri pe cînte. Vociferau, vorbeau pe întrecute, unele cîntau, altele protestau împotriva încălzirii globale, altele înjurau, altele se matoleau și adormeau brusc, ciucite, ca niște paiate de cîrpă. Arta era un cîmp larg, larg, puteau să evolueze fără teamă, fără cenzuri interioare, putea să stea Policarpie și în cap, *egourile*, unite, erau mai puternice decît voința lui de om slab și împuneau regula. Nu era *ego* deal lui Policarpie să stea deoparte, atunci cînd venea *egoul* lui Leontică în vizită, acesta era întîmpinat cu chiote, cu tropăituri, cu behăituri, bietul Policarpie își simțea capul o cutie de rezonanță. Numai că dimineată era vraisește prin capul lui Policarpie, trebuia să stea mult și bine cu ochii în zare, bînd ceaiuri amare, așteptînd să i se trezească *egourile*. Dar nu-și revenea bine, că apărea iar *egoul* lui Leontică, striga un *sal`tare!* de se zguduiau creierii, stăpînul *egoului* scotea o vodka chinezească de orez, care era „ieftină și bună” și treceau la reprezentații artistice. Dacă s-ar fi înregistrat undeva, cumva, acele reprezentații artistice, la care participau toate *egourile* lui Policarpie, antrenate de *egoul* lui Leontică, omenirea ar fi cîștigat mult, mult în prestanță artistică. Dar, așa ...? Totul s-a dus pe apa timpului ...!

*

Pe Xantuza a cunoscut-o într-un mod banal, într-o zi banală, într-un loc banal. Policarpie era la farmacie, după o întîlnire a *egourilor* sale cu *egourile* lui Leontică, cumpăra pilule pentru durerile de cap. *Egourile* sale dormeau dușe, iar atunci cînd *egourile* tale nu sunt active, nu prea ai nici voință. El era lipsit de voință. I-a cedat locul său la rînd domnișoarei care tocmai intrase, era o brunetă ușor corpulentă, cu o fustă întinsă bine pe șolduri. I-a văzut ochii, atunci cînd ea i-a mulțumit din priviri. Erau verzi. Trebuie precizat că aici nu s-a întîmplat nimic, fiecare și-a luat pilulele potrivite și a plecat în lumea lui. Apoi Policarpie a intrat într-un magazin de ceaiuri, să cumpere ... ce? Aici, înaintea lui, la *cassă*, aceeași femeie. Cînd s-a întors, i-a văzut ochii. Verzi. S-au și salutat mișcînd abia perceptibil din cap. Erau deja cunoștințe. Ei, dar dacă doi munți trebuie să se întîlnească, fiindcă așa este scris în stele, ei se întîlnesc într-un final, fie că pentru asta trebuie să se miște tot pămîntul și să

conspire toate zodiile. În cazul nostru lucrurile au fost mult mai simple: în jumătate de oră s-au întîlnit, culmea, a treia oară, de data asta la o trecere de pietoni, așteptau să se declanșeze semaforul. S-au salutat de-a dreptul, au trecut strada umăr la umăr, cînd au ajuns pe partea cealaltă deja au făcut cunoștință:

- Policarpie!

- Xantuza!

- Ce nume frumos!

- Credeți? Multă lume îl consideră ciudat. Sau chiar comic ...

Unul dintre *egourile* lui Policarpie, care se trezise și se uita curios la această întîlnire, urmărind dialogul, îi strigă în urechea interioară: Spune-i că numele îți sugerează lumea Greciei, că deja simți aerul sărat al unei insule izolate în Marea Tyreniană, că Platon .... că Socrate ... că Xantipa ...!

Și Policarpie, ca un papagal, repetă ce îi sufla în urechea interioară *egoul* său care nici măcar nu sesizase ce ochi verzi avea femeia din față. Lucrul acesta îl sesiză însă alt *ego*, care se trezise și el și privea curios pe femeia care asculta balivernele lui Policarpie despre mările Greciei și despre niște filosofi pe care îi tot pomenea fără să-i fi citit cu adevărat. *Egoul* se uită mai bine și îi șuieră lui Policarpie în urechea interioară: Ai văzut ce ochi ...? Verzi!

Da, Policarpie văzuse. De asta nici nu se mai sinchisi să răspundă *egoului* atît de vigilent.

Seara, spre nemulțumirea *egourilor* care își fixaseră o întîlnire nouă cu *egoul* de artist al lui Leontică, Policarpie decise să iasă la o plimbare cu Xantuza.

Ah, ce plictiseală!, suspinară mai toate *egourile* lui Policarpie.

Hai să-i intimidăm *egoul* tipei, să o punem pe fugă, propuse unul dintre *egouri*.

Sau mai bine nu acceptăm dialogul și gata, spuse altul. Să vedem ce o să mai îndruga *ăsta*, o să pară un încilcit la minte, timid pînă la tîmpenie. E de ajuns o singură întîlnire, ca să îl trimitem pe fiecare în lumea lui.

Eu zic să ne distrăm puțin cu *egoul* tipei, pare a fi unul scortșos, să îl scoatem din pepeni, să îl provocăm, să îl punem în dificultate, spuse altul. Tipa vrea să pară din categoria celor care nu știu să piardă. Ei, o să învețe!

*

Pe niciun arbore din parc, pe nicio bancă nimeni nu scrijelise încă vreo ecuație de genul „Xantuza + Policarpie = Love”. Deși cei doi citeau cu amuzament ce scria pe trunchiuri de copac, pe ziduri, în desfășurarea graffitiurilor de pe pereții blocurilor. Era un început de conversație, de la acele amănunte puteau bifurca discuția spre lucruri serioase, esențiale pentru doi oameni care vor să se cunoască. Își puteau detecta *egourile*, lucru foarte important. Fleacurile căpătau dimensiuni cosmice. Jur-împrejur era vineri. Dar ce vineri ...!

După ce Policarpie povesti ceva despre sine, despre cît de mult dorește el să..., despre cît de departe ajunge cu gîndul, despre cît de albastră vede el marea și despre cît de departe a ajuns cu prospectarea sinelui, Xantuza aprecie, direct, fără prea multe convenționalisme, faptul că Policarpie este un tip complex, care posedă mai multe *egouri*. Mai mult, *egoul* ei era în admirație în fața acelei adunături de *egouri* care era sufletul lui Policarpie.

Băieți, dar sunteți formidabili!, spuse *egoul* Xantuzei șleahței de *egouri* ale lui Policarpie, care stăteau ca motanii cu ghearele semideschise, gata de atac. La observația entuziastă a *egoului* Xantuzei ghearele s-au ascuns brusc. Cît ai fi tu de rezistent, cît ai fi tu de egolatu, o apreciere entuziastă te poate topi cît ai zice *ego*.

De aici lucrurile evoluară într-o direcție aiuritoare. Xantuza detectă toate *egourile* lui

Stejarul cu icoană

Policarpie și se decise să le dea nume. Erau unsprezece *egouri*, după o evaluare sumară.

Fiindcă fusese cândva impresionată de filmul cu Alba ca Zăpada, acolo unde piticii aveau identitate precisă, Xantuza reluă, spre hazul lui Policarpie, aceleași nume și pentru *egourile* care își făceau de cap în mintea bărbatului. Astfel, în funcție de tipul de comportament, *egourile* căpătară nume precum Doc, înțeleptul, Happy, bucurosul, Bashfull, rușinosul, Sleepy, somnorosul, Sneezy, iritatul, Grumpy, morocănosul și Dopey, mutulică. Asta, mutulică, era preferatul Xantuzei, îl alinta cu o atenție aparte. Dar mai erau *egouri*, ce nume să le dea? Putea să dea și nume feminine? Asta era întrebarea. Au sex *egourile*? Sau sînt ca îngerii, asexuați? Nici Policarpie nu avea un răspuns. Au consultat dicționare, enciclopedii, au întrebat Internetul care era plin de răspunsuri, unul mai contradictoriu de cît altul. S-au ascuns prin păduri, au rătăcit printre galaxii cu privirea și cu gîndul, au explorat adîncul ochilor, au pipăit materia imaterială a *egourilor* în căutarea unui răspuns sau a tuturor răspunsurilor. Și Xantuza, care se simțea ca un explorator care se afla față în față cu necunoscutul, acolo unde nimeni nu atinsese niciun fir de iarbă, decise că poate să dea nume feminine unor *egouri* din mintea bărbatului, cu acea vocație a întemeierii pe care o au uneori oamenii. Și pînă la urmă, nu spunea cineva că bărbatul e o femeie ratată? Policarpie a fost de acord. Așa că partea sensibilă a lui Policarpie se procopsi cu nume ca Alison, Cybill, Goldie sau Mabel. *Egourile* ascultau de Xantuza cu o devoțiune aparte, veneau la chemarea ei ca pisioii la castronul cu lapte.

Mintea lui Policarpie era un spectacol de voci, de caractere, de frămîntări, de suișuri și coborișuri, de cedări și provocări, ambiții și lene, cu un deget atingea inexprimabilul iar cu pumnul, exprimabilul. Era pasionant.

*

Deși părea să fie regizorul care a pus în scenă tot acest spectacol, această hărmălaie de trăiri, Xantuza îl prinse într-o zi pe Policarpie de un mugure al sufletului, i-l răsuci, în timp ce îl privi în ochi:

Vai, dar ce e cu dezordinea asta prin capul tău, mîi băiete? Cînd un *ego* vrea să lucreze, altul vrea să plece în excursie, altul trage la somn. Unul visează toată ziua, în timp ce altul suspină după *egoul* lui Leontică, circarul. Unul e blazat, altul pune piedici celorlalte *egouri*, de se duc de-a berbeleacul lovindu-se de cutia ta craniană. Unul conspiră, altul stă gură cască sub streășina pleoapelor... Gata, adună-te! Și Xantuza nu mai așteptă ca Policarpie chiar să înceapă el să se adune, trecu ea însăși la treabă. Luă fiecare *ego* la bani mărunți, mărunți întrebîndu-l ce caută în lumea lui Policarpie, cu ce se ocupă. Și apoi, nici una, nici două, le făcu vînt afară din mintea acestuia. Scînceau, înjurau, urlau. Unele *egouri* se învîrteau în jurul frunții lui Policarpie, ca bondarii, numai că Xantuza închisese orice poartă de intrare. Insensibilă la milogeli, scîncete sau urlete, în cîteva zile în mintea lui Policarpie rămase doar *egoul* său profund, pe care Xantuza îl eliberă de sub pojghița de superficialitate pe care o instituiseră toate celelalte *egouri* care se aciuseră în mintea bărbatului.

Cînd s-a trezit cu un singur *ego*, care se plimba radios cu mîinile la spate prin capul și mintea lui Policarpie, acesta avu impresia că atunci se născuse și orizontul se lărgise brusc. Vedea prin sine pînă departe. Probabil că mulțimea de *egouri* îi obturase, atîta vreme, perspectiva.

Pînă acum viitorul i s-a părut a fi o nebulosă; acum pășea prin inima viitorului.

Pînă acum trăise parcă viețile altora, acum se întorsese acasă.

Pînă acum fusese o lume, acum se descoperise pe sine în miezul acelei lumi. Se privi în oglindă, se privi în ochii celui din oglindă, se privi cu ochii celui din oglindă: parcă se cunosc, în sfîrșit, pe sine.

Pe fondul acesta, Xantuza îi susură la ureche că vor avea un copil.

Un copil? Copil copil ...? Așa cum sunt copiii care ne taie drumul cînd mergem la...? Spre...? Pînă la ...? Animăluțele alea...? Creierul lui Policarpie se încolăci în jurul fantei de lumină care tocmai i se arătase, strănută și brusc mintea i se umplu de *egouri*. Erau multe, multe, ca virușii pe ecranul unui computer care nu mai avea niciun program de protecție.

Arma de vânătoare atârna de umăr, aripă desperecheată ca un număr impar...

Era de-acolo, de ziceai că nu e!

Lighioană sudată de spate ca o icoană bătută în cuie pe tulpina unui stejar...

Coaja copacului acoperise pe jumătate chipul Maicii Domnului.

Din lemn de cireși sălbatici sculpta îngerii cu arcuri și săgeți de sîngeri, pe care-i lipea cu aracet de tăbliile patului.

Încet-încet umpluse casa de copii și tăblii cu îngerii.

Și-au venit comuniștii să colectivizeze valea.

În calea lor a tivit un covor roșu de frunze, într-un festival de alice...

L-au judecat la căminul cultural

pentru tentativă de omor.

A luat șapte ani,

Ioan Chiorul din Merișani

Arma de vânătoare ședea așezată totdeauna pe umăr ca o aripă de înger răsucită la spate. De la poartă își începea drumul în fiecare zi, mai întîi la copacul cu icoană. Se închina și pleca mai departe. Era un stejar bătrîn cu coroana bogată și tulpină de trei metri în diametru. Se zice că un străbunic de-al lui, olog și mut, într-o dimineață s-a ridicat din pat și în privirile înmărmurite ale soției a pornit pe potecă și ajuns la copac, s-a urcat în el dispărînd pentru totdeauna în frunze. Un neam de-al lui, iconar, a bătut în cuie pe tulpina stejarului o icoana sculptată în lemn.

Cu timpul copacul și-a întins coaja peste icoană, dar a rămas în relief ridurile adânci pe chipul blînd al Maicii Domnului, ca un semn divin.

Ioan Chioru își continuă drumul pe lângă gardul împletit din nuiele și ajuns la colț pe latura care înclina poteca în liziera pădurii de ulmi, către Valea Drăganului. De partea cealaltă spre Valea Pribei, poteca se lărgea devenind drum de căruță, semn că pe-acolo își găsisse rosturile și ieșirea în lume.

Dezlegă poarta prinsă cu sârme, ridicînd-o în brațele lui puternice și dînd-o într-o parte. În frida de pămînt ce se deschidea în fața porții, nu mai ardea focul, iar cazanul, o oală mare de lut cu capac odihnea cuminte pe pirostrie. Din știubeiul scobit în lemn de alături izvora apa și se scurgea într-un jgheab, tot din lemn, pe unde trecea țeava de cupru care prin răcire convertise aburul din zeama prunelor fierte, într-un firuș subțire de țuică ce se adunase și aproape că umpluse damigeana. Își clăti gură fără să înghită, stropind pămîntul cu țaria țuicii, să fie pentru morți.

Cloțușele de anul ăsta depășiseră preaplinul, astfel ca la un moment dat a fost nevoie să dea drumul la toate cele patru cazane plasate în fundul grădinii, unde ieșeau din pămînt izvoarele. Exista riscul să cadă căciula în butiile înalte aliniate sub șatră și ieșea țuica acră. Era numai bună acum, constată mulțumit trecînd țuica prin gură și sorbind cu înghițituri mici. Aprinse focul, umplu cazanul cu prune, potrivind o damigeană nouă la gura țevii de cupru.

Chiorul nu era doar numele, ci și porecla pe care și-o căpătase mai tîrziu pe bună dreptate, Nu orbise de tot, mai distingea lucrurile cu un ochi după ce se întâmplase nenorocirea.

A văzut lumina zilei într-o casă de lemn cu miros dulce, înălțată într-un luminiș al pădurii de ulmi și stejari (taică-su era pădurar), cumva la mijlocul distanței între Merișani și Drăganu. A trebuit să mai lipească niște camere, tot din lemn, căci își umpluse casa cu copii. Băieții s-au mărit și s-au încadrat în muncă la Petrol, doi dintre ei însurându-se și construindu-și locuințele în sat.

Dacă vii din Merișani, după ce parcurgi Valea Pribei, se termină casele și începe izlazul din Dealul Mare. Pînă încoace spre anii 60, după ce murise tata și a trebuit să plec din comună, acolo pășteam vitele și începusem să descopăr jocurile copilăriei. Dincolo de izlaz se întindea cît vedeai cu ochii un gard cu nuiele. Știam că nu e bine să ne apropiem de gard și

încingeam, unde era iarba mai tocită, purceaua, un joc căruia nu-i mai țîn minte regulile.

Auzisem de la bătrîni că dincolo de gardul care înconjura proprietatea lui Ioan Chioru s-ar afla un stejar secular cu icoană pe care personal nu l-am văzut niciodată. Singura mea legătură directă cu Ioan Chiorul era tăblia înaltă a patului de scînduri, din odaia lui tata-mare, pe care am revăzut-o deseori multiplicată și în alte case în care am intrat pe Valea Pribei. Pe fiecare tăblie tronau doi îngerăși sculptați ce se jucau cu arcul. Am aflat că tăbliile din lemn de cireș erau sculptate de Ioan Chiorul și m-am mirat cum în înserarea ochilor lui, își găsea lumina să-i facă să semene într-atît. Cînd l-am întrebat, tata-mare mi-a spus că omul s-a rugat în genunchi stejarului cu icoană și Dumnezeu i-a întregit minunea vederii, în degete.

Își potrivi arma pe spate și după ce legă poarta înapoi cu sîrmă, urmă cărarea spre stejar și mai departe pe următoarea latură unde se afla al doilea cazan. Sub coroana bogată patru cruci opriseră în loc timpul care parcă nu-și mai găsea rostul. Aprinse candelile pe rînd fiecăruia dintre fiii săi.

Li s-a tras de la o nuntă în Drăganu unde fuseseră cu toții. La masă în loc de țuică li s-a servit alcool etilic procurat de la Petrochimie, probabil cu o rafinare incompletă (ok, era să fie triplu rafinat!). La poartă operatorii îl scoteau din întreprindere mai ales la sfîrșitul schimbului doi, în veste din saci de nailon peste care se purta halatul sau șuba, după anotimp). Totul se făcea în înțelegere cu portarii, care nu trebuiau să vadă că brusc te-ai îngrășat.

Bilanțul a fost tragic. Regimul a interzis presei să dea detalii. Numărul morților, ascuns, l-au reconstituit nuntașii care au scăpat cu viață. 21 de morți pare să fi fost, printre care și cei patru fii ai săi, doi însurați. Mai bine murea și el! Vederea lui slabă, doar ce a mai slăbit puțin.

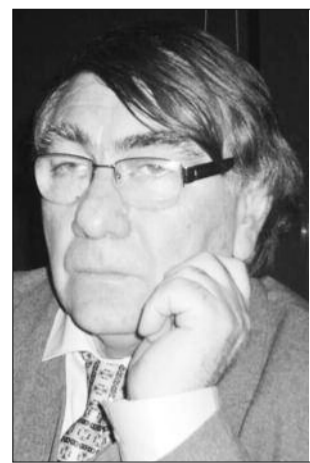
O vreme a continuat să sculpteze îngerii, dar a considerat că degeaba (atîția îngerii) dacă n-au putut să-i păzească fiii.

L-a străfulgerat un gînd și a purces cu obidă la împlinirea lui, găsind motivația pentru care continuă să trăiască. Cine se făcea vinovat de moartea fiilor săi și cum să oprești izvorul etilic al Styxului, ca să nu se mai întîmple? A plantat sute de puieti de pruni, i-a așteptat să dea rod și la șapte ani de la nefericita întîmplare a făcut un praznic mare de pomenire cu tot satul, la umbra stejarului secular lângă fii săi. Le-a spus oamenilor că de cîte ori au nevoie să bea la necaz sau la bucurie un pahar de țuică, să bată drumul pînă la el și o vor primi fără nici un ban.

La cîteva zile după praznic, primarul cu un instructor de la comuniști și doi securiști, l-au strigat la poartă. A ieșit cu o sticlă de țuică și pahare ca să-i omenească. Avea în fața gardului o masă cu picioarele în X îngropate în pămînt și două băncuțe de o parte și de cealaltă. El stătea singur pe banca lui, ceilalți se înghesuieră unul în altul. Primarul nu avea stare și a vorbit primul despre colectivizare, explicîndu-i lui Ioan Chiorul cîtă ușurare va avea el cu adunatul prunelor. Cine vrea să bea țuică, să-și facă norma de zile muncă, să n-o primească degeaba!...

Ion Chiorul le-a umplut la toți paharele, au mai ciocnit o dată, și încă o dată, și cu sticla goală a intrat în casă. Cînd a ieșit nu avea altă sticlă în mîna, ci, arma de vânătoare. Prima împușcătură supărat pe Dumnezeu, a fost spre cer. Cei de la masă îl știau cam nebun și-au primit în ureche pușcătura ca pe-o salvă de tun. Apucați de streche au luat-o la fugă cu coada pe spinare ca vacile vara pe izlaz. A tras cu alice după ei! Pînă la casa lui Drugă nu s-au mai oprit.

Procesul i s-a făcut la căminul cultural cu toți sătenii de față. A luat șapte ani pentru tentativă de omor. Cât a stat în pușcărie timpul nu a stat în loc. Pe lângă casa lui și-a făcut drum o rețea de înaltă tensiune. Și în dreapta și în stînga stălpilor de ciment, pădurea de ulmi se uscase.

Cloțușele de anul ăsta depășiseră preaplinul, astfel ca la un moment dat a fost nevoie să dea drumul la toate cele patru cazane plasate în fundul grădinii, unde ieșeau din pămînt izvoarele. Exista riscul să cadă căciula în butiile înalte aliniate sub șatră și ieșea țuica acră. Era numai bună acum, constată mulțumit trecînd țuica prin gură și sorbind cu înghițituri mici. Aprinse focul, umplu cazanul cu prune, potrivind o damigeană nouă la gura țevii de cupru.

proză

STATUL NAȚIONAL CA EDIFICIU ȘI SIMBOL AL NAȚIUNII ÎN STARE DE VEGHE ÎN ROMANUL SACRIFICIUL

În capitolul XXXI al romanului *Sacrificiul*, personajul dr. Nicolae Bolcaș participă la Marea Adunare Națională a Românilor desfășurată la Alba-Iulia în ziua sfântă de 1 decembrie 1918, când a fost proclamată solemn și irevocabil Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu patria-mamă România. După cunoștințele noastre, evocarea epică într-un roman a acestui măreț moment istoric este singulară în literatura noastră de până acum. Acesta este unul, doar unul, dintre motivele pentru care *Sacrificiul* este numit romanul Marii Uniri.

Marea Adunare Națională este văzută prin ochii personajului dr. Nicolae Bolcaș în dimensiunile ei copleșitoare, istorice, decisive, emoționante, mai ales.

Ca să poată sugera epic amploarea și tensiunea acestei adunări istorice, Mihail Diaconescu îl prezintă pe Bolcaș în cuprinsul unor descrieri itinerante. El trece de la o persoană la alta și de la un grup la altul, de la sala unde s-au adunat oamenii politici la gărzile înarmate, de la cei veniți de prin sate la orașeni și militari.

Aerul începutului de iarnă vibrează, parcă, de emoția participanților. Totul este tensionat, solemn și patetic. Mai ales – patetic. Totul sugerează, cu ajutorul artei epice, o istorie dramatică și eroică în plină desfășurare.

Înainte de Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, românii din Basarabia și Bucovina proclamaseră, și ei, unirea cu patria-mamă România. Ca urmare a deciziilor luate la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia, statul român unitar și-a asigurat frontierele sale firești.

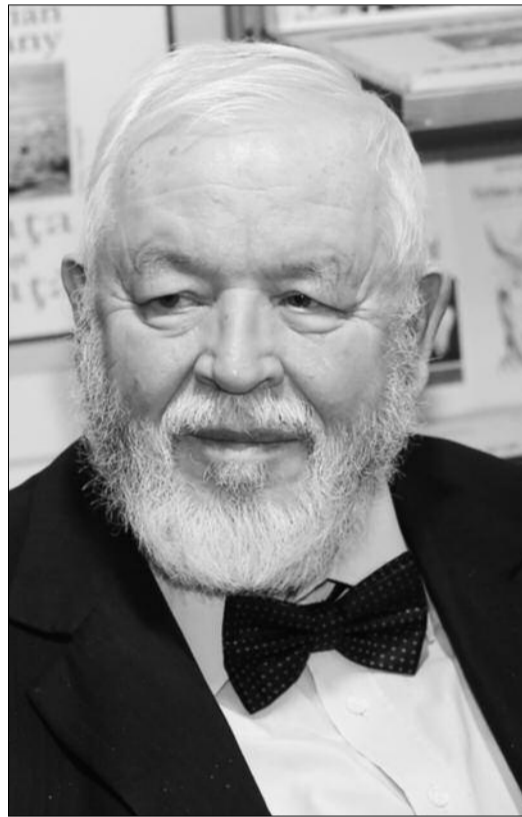
Faptul că romanul *Sacrificiul* estetizează epic, dar mai ales convingător sub aspect emoțional, conceptul de *stat național*, care și exercită autoritatea unitară și suverană asupra teritoriului și a națiunii noastre, este, și el, unic în literatura română. Dimensiunea artistică a romanului este completată de latura sa sociologică și de semnificațiile sale politologice.

Acest aspect epico-artistic, asociat cu dimensiunea istorică și politică a romanului, impune o abordare sociologică specială.

În vremurile noastre, cu înălțări și căderi, cu înaintări și rătăcirii, cu lumini și cu umbre, unii propagandiști ai comunitarismului european îndeamnă, pe față sau în ascuns, la reprimarea, cu orice preț și prin orice mijloace, a *statului național*. Ei știu că acesta este cea mai desăvârșită creație a națiunilor, prin intermediul căreia umanitatea poate fi menținută în *stare socială*. Ei mai știu că numai națiunile sunt capabile să construiască și să reconstruiască organizații cu funcții integratoare, să producă, concomitent, procesări sociale simbolice și interpretative, să contribuie la reclădirea *societalului* în modalități care să nu provoace surse de insecuritate pentru oameni, să conștientizeze etniile de forța identității și specificității lor și să identifice sursele de amenințare și agresiune la adresa *spiritului și patriei*.

Adeptii europeismului cunosc faptul că statul național exprimă, apără și

promovează *specificul național* și că este astăzi principalul obstacol în calea „mondializării” – un concept polisemic, imprecis, discutabil, căruia politicienii îi dau sens de „rațiune” și „pasiune”. Acesta vizează, deopotrivă, națiunile și statele naționale, precum și organizațiile și instituțiile specifice create și întreținute de acestea.

Noțiunea *stat* desemnează entitatea socio-politică organizată pe fundament juridic și administrativ într-un cadru geografic delimitat. Statul este caracterizat, de regulă, printr-un *teritoriu* delimitat prin frontiere recunoscute în cadrul relațiilor internaționale, în interiorul cărora *populația* este subordonată autorității *puterii politice, juridic organizate*. Într-o accepțiune de uz general, statul este considerat *formula politico-juridică de organizare a comunităților umane care viețuiesc pe un teritoriu determinat și recunoscut de entitățile socio-politice (teritoriul politico-statal)*. De pildă, în istoria scrisă a spațiului european, noțiunea *stat* a fost utilizată pentru orice *putere centrală*, de la *polis*-ul grecesc la statul contemporan, trecând prin Imperiul roman și regalitatea medievală, indiferent de coloratura *puterii politice*.

Această *putere centrală* se manifestă în funcție de ideologiile din care a izvorât, de modalitățile în care au fost concepute și impuse țelurile politice și etice, de rațiunea pentru care a fost creată („în numele lui Dumnezeu”, „în numele rațiunii”, „în numele naturii umane”, „în numele clasei”, „în numele poporului”, „în numele națiunii”), de mesajul transmis („ordine”, „libertate”, „progres” etc.), de capacitatea sa de a produce efecte pe plan social, juridic și instituțional.

Problema statului a devenit, în epoca modernă și contemporană, centrul de dezbateră și afirmare a unor variate concepții politice, întrucât statul a fost perceput ca *forma instituționalizată a*

puterii politice. Aceasta a condus la definirea a două forme fundamentale de stat: *statul ideologic* – o construcție mecanică, generată și întreținută de imperii prin controlul, dominarea și supunerea și jefuirea popoarelor, și *statul național* – rezultat firesc al *puterii popoarelor* (democrația) de a gestiona națiunile în *stare de securitate*.

În numeroase momente ale acțiunii desfășurate în romanul *Sacrificiul*, dar mai ales în capitolele a căror acțiune este plasată de Mihail Diaconescu la Oradea, Budapesta, Viena, Praga, București și Iași, despre conceptul politic, juridic și filosofic de *stat* se discută insistent din perspective civice, morale, istorice, dar mai ales sentimentale.

Ideile de stat imperial, de stat bicefal, de stat național unitar al românilor de pretutindeni, de stat agresor, de stat agresat, provoacă nu numai dispute pasionante, ci și trăiri profunde, ardente, care întrețin variate puncte de vedere, polemici, atitudini categorice. În acest sens, *Sacrificiul* ne apare nu numai ca un roman istoric, social și politic, ci și ca unul *sentimental*.

Este un roman *sentimental*, pentru că eroii săi au făcut din situarea lor activă în raport cu o problemă juridică și politică, respectiv istorică și socială, o succesiune de manifestări, respectiv de acte, ale celor mai profunde trăiri.

A face literatură sentimentală, dar și literatură politică vorbind despre stat este, trebuie s-o recunoaștem, o performanță artistică. În acest sens Mihail Diaconescu evocă insistent *trăirile* personajelor sale. Pentru acest motiv el poate fi asociat cu tendințele afirmate în cadrul *trăirismului* filozofic și literar românesc afirmat puternic în cultura română în prima parte a secolului al XX-lea prin operele unor personalități ilustre ca Nae Ionescu, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, Traian Brăileanu, Petre Țuțea, Arșavir Acterian și alții. De altfel, în tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* Mihail Diaconescu a ținut să mărturisească faptul că aceste personalități ilustre au influențat modul său de a gândi.

Statul național este expresia politico-juridică și administrativă a „*puterii poporului*” (democrația). Acesta reprezintă modalitatea de exprimare politico-juridică și administrativă a „*puterii poporului*”, exercitată în *numele națiunii*, în scopul gestionării acesteia în „*stare de securitate*” prin întreținerea necesităților sociale, asigurarea securității sociale, prevenirea dependenței față de ideologii și vindicarea bolilor (crizelor) statului „*administrator al puterii*” și ale „*statului-partid*” (*total*).

Statul național românesc unitar, la care visează personajele principale ale romanului *Sacrificiul*, își extrage legitimitatea din voința poporului de a conferi funcției gestionare a națiunii expresie politico-juridică și administrativă. Fundamentul pe care își construiește puterea nu este forța brută, reprezentată de instituțiile care asigură ordinea socio-politică cu ajutorul violenței, ci cunoașterea sau *informația* și capacitatea de gestionare a violenței. În statul național, exercitarea *puterii*

În numeroase momente ale acțiunii desfășurate în romanul *Sacrificiul*, dar mai ales în capitolele a căror acțiune este plasată de Mihail Diaconescu la Oradea, Budapesta, Viena, Praga, București și Iași, despre conceptul politic, juridic și filosofic de stat se discută insistent din perspective civice, morale, istorice, dar mai ales sentimentale.